Published and distributed under permit (No. 761), authorized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of Jersey City, New Jersey. — By order of the President, A. S. Burleson, Postmaster General.

СВОБОДА / SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК / UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРҐАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРҐАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ — РІК XXIX. ЧИСЛО 49. ДЖЕРЗИ СИТІ, Н. ДЖ., ВТОРОК, 1-го МАРТА, 1921. — VOL. XXIX. No. 49. JERSEY CITY, N. J., TUESDAY, MARCH 1, 1921. THREE CENTS

СЕНАТ ЗА 175 ТИСЯЧНОЮ АРМІЄЮ.

УХВАЛИВ 362 МІЛІОНИ ДОЛЯРІВ НА ВИДАТКИ НА АРМІЮ.

ВАШІНҐТОН, 26. лютого. — Сенат ухвалив нині законопроєкт про видатки на армію. Ухвалено понад 362 міліони долярів. Се є видаток на 175 тисячну армію.

Так як палата послів конґресу ухвалила видатки лише на 150 тисячну армію, тому сподіються що ухвала сенату стрінеся з опозицією в палаті послів, котра ухвалила на армію 31 міліон долярів менче.

Коли приходило до голосовання над законопроєктом, всі цікавилися, як будуть говорити та голосувати сенатор Бора та другі противники великої армії. Вони однак не говорили проти проєкту і згодилися голосувати за проєктом буджету, коли в нього поставлено постанову, що на офіцерів не має бути видато більше як 73 міліони долярів.

ПАЛАТА ПОСЛІВ УХВАЛИЛА МИТОВИЙ ЗАКОНОПРОЄКТ, ПРЕДЛОЖЕНИЙ КОМІСІЄЮ ОБОХ ПАЛАТ.

ВАШІНҐТОН, 26. лютого — Палата послів без дискусії приняла поважною більшостю законопроєкт про мито, звернений проти заграничних товарів. Сей законопроект уложила була спільна комісія (конференція) репрезентантів палати послів та сенату, бо попередні ухвали першої палати ріжнилися від ухвали другої.

Републиканські провідники хочуть поспішитися з ухвалою сего закона в сенаті, так щоби предложити сей закон чим скорше до підпису президентови. Демократичні сенатори остро противляться сему законопроєктови.

ПРЕЗИДЕНТ ПІДПИСАВ ЗАКОН ПРО ПІДПОМОГУ ЗЕЛІЗНИЦЯМ.

ВАШІНҐТОН, 26. лютого. — Президент Вилсон підписав ухвалений обома палатами законопроєкт Винслова і Тавнсенда, на основі котрого уряд Злучених Держав має виплатити американським зелізницям суму 370 міліонів долярів як підмогу за шкоди, понесені буцімто підчас війни, коли уряд заряджував зелізницями.

Проти сеї запомоги виступали недавно робітничі юнії, зорґанізовані в Американській федерації Праці, на тій основі, що заряди зелізниць не хотіли говорити з юніями про умови праці.

ВІДОЗВА АМЕРИКАНСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ПРАЦІ ПРОТИ БОЛЬШЕВИКІВ.

ВАШІНҐТОН, 27. лютого. — Американська федерація Праці видала відозву до американського робітництва, в котрій осуджує советське правительство і взиває робітництво всего світа до боротьби проти большевизму.

Ціла відозва звертаєся передовсім проти поводження большевиків супроти робітничих юній.

„Здається, що в нових часах ніколи ще не було такого поголовного, масового убійства та безпощадного переслідування робітничих юній, як тепер практикується в тім краю, котрий норвезька робітнича партія називає „варварською совєтською Росією".

ФРАНЦУСЬКИЙ РЕВОЛЮЦІОНЕР ПРОТИ БОЛЬШЕВИКІВ.

„Ті переслідування пішли так далеко, що М. Мерґайм, секретар найбільшої французької робітничої юнії (юнії металевих робітників) котрий сам є скрайним приклонником мира та революційним синдикалістом, видав відозву до зорґанізованих робітників світа взиваючи їх до протесту проти большевиків.

„Ся відозва заслугує на те, щоби на неї відгукнулися робітники в кождім краю світа а передовсім в Америці. Най совєтські дикуни побачуть, що зорґанізовані робітники по всему світу думають про їх безтіяльську систему".

СТРАШНА КАТАСТРОФА НА ЗЕЛІЗНИЦІ. ПОГИБЛО БЛИЗЬКО 40 ОСІБ, РАНЕНО ПОНАД 100.

ШІКАҐО, 27. лютого. — Підчас страшної катастрофи зелізничої коло Портер, в стейті Індіяна, (47 миль на схід від Шікаґо) погибло відай 40 людий, а ранено понад 100. Зпід розбитого поїзду добуто уже 27 трупів. Катастрофа случилася нині о годині 6. мінут 20 вечером. Поспішний поїзд зелізниці Ню Йорк Сентрал, що їхав на захід до Шікаґо з Бостону, вїхав в повнім розгоні в поспішний поїзд, що їхав на схід до Торонто в Канаді. Катастрофа случилася через те, що оба поїзди їхали зелізничими торами, котрі перехрещуються, а машиніст одного поїзду не задержав свого поїзду поки другий не переїде перехрестя. Машиніста канадійського поїзду не найшли і тому сподіються, що він вискочив з поїзду на час.

ЗУДАРЕННЄ МЕЖИ ТОРГОВЕЛЬНИМ КОРАБЛЕМ ТА ВОЄННИМ.

ВАШІНҐТОН, 27. лютого. — Торпедовець Вулсей, один з найновійших кораблів в американській фльоті, зударився вчора з торговельною лодкою „Айер Інвентор" на повнім морю на Тихім Океані недалеко від Панами. Торговельний корабель наїхав на нього своїм дзюбом на середину. Воєнний корабель розірвано на двоє і він незадовго потонув. Підчас катастрофи погиб машиніст на воєннім кораблі. Кромі сього ранених було двох моряків на нім. Торговельний корабель не поніс жадних жертв в людях ані великого ушкодження від зударення.

КОРАБЕЛЬ ВДАРИВ ОБ ЛЕДОВУ ГОРУ.

БОСТОН, 26. лютого.--Трансатлянтійський корабель „Принцеса Матойка", що везе 2 тисячі пасажирів в Генои та Неаполю в Італії, вдарив коло Кейп Рейс об ледову гору. Від удару зіпсувалася керма корабля так, що корабель через сім годин був зданий на силу филь. По сімох годинах його направлено і корабель поплив далі до місця призначення.

ФАЛШИВІ СВІДКИ ПРОТИ МУНЕЯ ІДУТЬ ПЕРЕД ВЕЛИКУ ЛАВУ ПРИСЯЖНИХ СУДДІВ.

СЕН ФРАНЦІСКО, 27. лютого. — Джан Мекдоналд, головний свідок проти Томи Мунея, обжалованого за киненнє бомби підчас патріотичної паради в Сан Франціско, стане завтра перед присяжними суддями, котрі рішать, чи обжаловати його за фалшиві зізнання, зложені ним проти Мунея. Відкриттє Мекдоналда було вислідом слідства, яке провадив прокуратор Брейді. Сей прокуратор обіцяв Мекдоналдови, що він вистараєся від лави присяжних його увільнення, як він прийде перед неї і зізнасть ще раз все те, що він говорив йому про те, як його прокуратор Сен Франціско намовив до фалшивих зізнань проти Мунея.

СПРАВА НІМЕЦЬКОГО ВОЄННОГО ВІДШКОДОВАННЯ.

В Англії є настрій за компромісом аліянтів з Німеччиною.

ЛОНДОН, 27. лютого.—В анґлійських поважних кругах панує переконаннє, що Англія не буде дуже наставати на се, аби Німеччина платила таке високе воєнне відшкодованнє, яке визначили „експерти" в Парижі дня 29. січня с. р. Англія не є за тим, аби перти до військового вимушення на Німеччині, як вона буде готова заплатити відповідну суму.

Загалом в Англії є настрій за компромісом, але й Німеччина мусить се розуміти і не відкидати раціонального предложення, зглядно мусить дати таке предложенне від себе.

БОЛЬШЕВИЦЬКЕ „САМО-ОЗНАЧЕННЄ" НА КАВКАЗІ.

Большевицькі війска вдруге увійшли до Тифлісу, столиці Ґеорґії.

ЦАРГОРОД (Константинополь), столиця Туреччини, 26. лютого.—Тифліс, столиця Грузії (Ґеорґії) є знова в руках совєтських війск.

Грузинські війска недавно були виперли большевицьких наїзників, але тепер під напором переваги відступили від своєї столиці і совєтські війска знова заняли Тифліс.

ПАРИЖ, 26. лютого.—Французьке міністерство заграничних справ одержало відомість, що Грузини опорожнили свою столицю, а перенесли тимчасово осідок уряду грузинської республіки до міста Кутаіс, 150 миль на південний захід від Тифлісу.

ПРОТИЖИДІВСЬКІ ПОГРОМИ НА БІЛОРУСИ.

ЛОНДОН, 25. лютого. — Федерація українських Жидів в Лондоні оголосила звідомленне, що війска Балаховича (російського ґенерала, що боровся проти большевиків на Білоруси) убило понад 1000 Жидів в околицях Минска і Гомеля.

Погроми були страшні. Крім убийств нароблено жидівським родинам богато шкоди.

УКРАЇНСЬКІ ВІСТИ.

З ВОЛИНІ.

Церковний зїзд у Володимирі.

Дня 30. січня у Володимирі буде повітовий зїзд духовенства. В програму входять: 1) Церковне питання, 2) адміністраційні справи, 3) економічна орґанізація. Зїзд повинен порішити остаточно справу українізації православної церкви. В останніх двох роках українізація церкви поступила дуже наперед і прихильників русифікації вже майже не слідно; зїзд повинен своїми постановами затвердити новий фактичний стан. Треба памятати, що навіть в Соборі св. Софії, найголовнійшій церкві України, богослуженння відправляється тільки в українській мові, — а Волинь повинна іти слідами своєї митрополії.

З містечка М. Горохова.

В містечку Горохові Поляки забрали шкільний будинок, що є валсностю громади, і відкрили в ньому „утраквістичну" школу, на ділі польську. Директором став учитель Поляк. Міщане з початку не пускали дітий до школи. Тоді учитель оголосив, що учні з його школи дістануть американські дари: одяг, обуття і ин. Бідноту се підкупило і вона почала посилати діти до школи. Але наука ведеться в польській мові і в польському патріотичному дусі і навіть малосвідомі міщане пізнали, куди їх ведуть... Тепер почалися заходи засновати свою школу. В останніх днях свідомійші громадяне склали „приговор" і подали до шкільної влади заяву з підписами 150 міщан, що жадають відкриття у них української школи на місце польської; своє прохання мотивують переважаючою кількістю українського населення в м. Горохові. Нетерпеливо чекають рішення влади.

ПОЛЬСЬКЕ ПЕКЛО НА ГУЦУЛЬЩИНІ.

Відень, 5. лютого.

Від одного Гуцула з Жабя одержує часопись „Український Прапор" отсі відомости:

Від початку польської окупації, високо національно свідома Гуцульщина не гдилася на польський режім і окупацію українських земель польським наїздницьким військом. Український народ бунтувався проти польської влади і безправних звірських поступовань Поляків, які вічно арештували Українців. Польські власти постановили цілковито знищити національно свідому українську людність Гуцульщини. Весною польська жандармерія своїми грабіжами цивільного населення провокувала повстання в горах. До повстання, щоправда, не прийшло. Але були заворушення і це дало Полякам привід, до звірських знущань і кровавої розплати над українським народом в Жабю. В як дикий нелюдський спосіб поступала польська жандармерія, військо і власти, хай послужать отсі факти:

1. В місяці квітні 1920 р., карний відділ і польська жандармерія спалили дім Олекси Мартинчука в Жабю зеленім, зрабували 20 штук рогатої худоби, 2 великі стоги сіна і 2 пивниці та 1 стодолу. 2. У Василя Мартинчука спалилихату, зрабували 12 штук худоби, та його двох синів били майже до смерти, відливаючи при тому водою. 3. Олексі Янушевському спалили хату і сильно побили його жінку. Олексу Янушевського били і вивезли до тюрми. 4. Василеви Шкриклякови спалили хату, його самого арештували і сильно побито відвезли до Коломиї.. 5. Дмитрови Шкриблякови спалили хату, зрабували 2 корови, а його сина тяжко побили. 6. Олексу Савчука 70-літного старця тяжко побили, його хату спалили і майно зрабували. 7. Петра Мартинчука арештували і прокололи багнетом, а що він ще жив, звязано йому руки і ноги кільчастим дротом, бито його буками, а на кінець кинуто до рова в болото, на людське посміховище, де Мартинчук пролежав цілу ніч до рана. Рано його взяли до коломийської тюрми, де він по 10 дневних тяжких муках помер. 8. Арештували Петра Максимюка і так його сильно били, що він пять разів зімлів, а Поляки його пять разів відливали і далі били. Він був цілий залятий кровю, а Поляки насмішливо кричали: „Патржіце як он заядл сьевн мармеладон". 9. Арештували Петра Пирчука і так його сильно били, що йому поломили кости. Він свею кровю заляв арешт, а Поляки його хворого заставляли мити арешт від крови і це він мусів робити.

Дальше арештували Поляки і сильно били: 10. Дмитра Пирчука, 11. Федора Мартинчука, 13. Юрка Кіцнака, 14. Івана Максимюка, 15 Василя Дідушка, 16. Марійку Максимюк, вдову зрабували і тяжко побили, забрали в неї 2 корови і 10 свиней. Трох її дітий (один син 12 літ, другий 10, третий 2 роки) польські жовняри і жандарми ще зовсім невинні діти. Старший її син — 25-літний, був рівнож арештований тяжко битий, днак вдался йому втечи, хоч за ним Поляки вистрілили зиж 10 разів. 17. Арештували Юрка Кречуняка та його сина, зрабували йому 7 штук худоби роговоі і 4 свиней, Юрка Кречуняка взяли два Поляки за руки, тягнули його по землі розтягаючи межи собою, а третий Поляк великим буком бив його по грудах. Рівнож в такий звірський спосіб катували його сина. 18. Арештували Михайла Максимюка Кузьми і в звірський спосіб його били та мучили. 19. Арештували Дмитра Шкрибляка Михайлового, розпяли йому навхрест руки до грубого кола. Обвязали руки кільчастим дротом і так звязаного, як Христа розпятого гнали Поляки дорогою, били дротяними нагаями і грозили: „Так усіх Гуцулів розіпнемо по дорогах на деревах, коли будуть важитися піднімати не повстання, а лише навіть крик проти польської влади в Галичині". Дмитра Шкрібляка і його брата Олексу Поляки обрабували. 20. Арештували Марійку Максимюк і її тяжко побили. 21. Арештували Настуню Чиркалюк, її маму, обі обрабували зі всего майна і сильно били. Вязали кільчастим дротом, гонили лісами і обоїх били. 22. Василину Фергель арештували, усе її майно обрабували. Звязали її кільчастим дротом, гонили нагаями із дроту кільчастого. 23. Петра Зеленчука арештували, тяжко били і зі всего майна обрабували. 24. Арештували, сильно побили, обрабували з усего майна Васиял Космачука і відставили його до коломийської тюрми. 25. Арештували Івана Сумарука, зрабували йому 5 штук рогатої худоби і били його майже мало що не до смерти. 26. Арештували Танасія Сумарука та його сина, тяжко обох били і усе їм майно зрабували. 27. Миколу Рубенчука арештували і так сильно побили, що лежав кілька місяців тяжко хорий у ліжку. Йому зрабували 4 штуки рогатої худоби. 28. У Козьми Максимюка зрабували все майно. 29. Марійку Савчук, 80-літну жінку арештували, сильно били і катували та зрабували в неї 3 штуки рогатої худоби. 30. Арештували Івана Ґуцинюка і так його били, що йому поломили ребра і так змордованого відставили до тюрми в Коломиї. 31. Арештували Юрка Швілинюка, звязали і поливали горячим окропом його тіло, опісля били, а накінець розібрали його до нага, загнали до собачої буди і казали брехати як собачі. Другої днини його голого гонили селом Жабє-зелене, били нагаями і висмівалися з него у звірський спосіб. 32. Арештували і тяжко били Степана Котика. 33. Андрія Зітинюка, 75-літного старця арештували і так сильно побили, що він пролежав кілька місяців хорий в ліку. 34. Олексу Якібюка арештували разом з його жінкою та сильно били нагаями із дроту, копали черевиками, що їх 4 рази відливали водою і дальше били. Тіло було так зранене, що куди йшов все йшли за ним кроваві сліди. За два тижні дали йому їсти лише бараболю з водою. 35. Ґотича Петра, сина Юри зі Жабя-Бистрець арештували, його хату спалили, усе його майно зрабували, а його самого в звірський спосіб тортурували. Били його кільчастим дротом, розігріли дві зелізні штаби і він мусів на них стояти голими ногами, так, що йому осталися на ногах лище голі кости. Рівнож били його родичів, а старенький батько пропав без вісти.

Отсе правдивий образок, який свідчить яскраво про польські звірства в Галичині, а головно на Ґуцульщині. З гори зазначую, що се ще не все, бо з инших сіл косівського повіту, ще вісток я не єспів зібрати.

Описав я лише поверховно, не описуючи подрібно тих тортур, яких уживала „культурна" европейська держава польська у Жабю й околиці. Варто згадати, що польські жандарми під командою Ґураля, коменданта жандармерії в Жабю, та польські карні баталіони, згаданий щойно жертвам зпоміж Гуцулів, обривали обценьками нігті з рук, били та вязали кільчасти дротом, пекли розжареним зелізом живе людське тіло, казали людям брехати як собака та казали лизати свою власну кров зі землі. Отсе сі страшні культурної Польщі над нашим українським народом в Галичині, які кличуть о пімсту і ратунок до цілого цивілізованого світа.

Повстання в Росії і на Україні.

КАЖУТЬ, ЩО ЗАЧИНАЄТЬСЯ ВЕЛИКИЙ РУХ ПРОТИ БОЛЬШЕВИЦЬКОГО ПРАВЛІННЯ.

ЛОНДОН, 27. лютого. — Тутешня часопись „Ґрефик" доносить, що має виключні та неоспоримі інформації, у звязи з вістями про повстанчі бунти в Кронштаді, Петроґраді і на Україні, **що в Росії зачинається поважний наступ проти большевицького правління.**

Часопись додає, що найважнійшим чинником в сьому русі є зростаюче невдоволенне народу Росії з большевицького правління, яке прибирає щораз то більше дразливі форми.

Подробиці про сі повстання можуть продістатись до світа кождої хвилі.

ГАРМАТИ ОСТРІЛЮЮТЬ СТРАЙКУЮЧИХ РОБІТНИКІВ В МОСКВІ.

РИҐА, столиця Латвії, 26. лютого. — Сьогоднішня телеґрама з Москви доносить, що совєтські війска острілюють 14.000 страйкуючих робітників з ґармат і машинових карабінів.

Артилерія греміла на передмістю Москви, Нановнікові. В ночі стріляннина продовжалась на Тверській улиці.

Тайна поліція (охранка) в провокаційний спосіб здавлює робітничий бунт. Зміни правління покищо не вижидають.

ЗАЛОГИ 6 ВОЄННИХ КОРАБЛІВ В КРОНШТАДІ ЗБУНТУВАЛИСЬ ПРОТИ БОЛЬШЕВИЦЬКОГО ПРАВЛІННЯ.

ЛОНДОН, 26. лютого. — Кореспондент компанії „Сентрел Нюз" з Гельсінґфорс, столиці Фінляндії, подає подробиці про недавнє повстанне кронштадських моряків в Кронштаді.

Він подає, що в бунті взяли участь залоги отсих російських воєнних кораблів: Андрей Первозванний, Петропавловск, Росія, Адмірал Макаров, Олеґ і Аврора, а також кількох воєнних суден.

Повстанці убили богато комісарів.

Совєтські війска, які вислано проти повстанців, не були всилі дати собі ради з ними і тому совєтське правительство намагається порозумітись із повстанцями в мировий спосіб.

З КОНФЕРЕНЦІЇ РАДИ ЛІҐИ НАРОДІВ.

ПАРИЖ, 26. лютого. — На засіданню Ради Ліґи Народів заявив сьогодня пополудни Леон Буржуа, представник Франції, що Швайцарія зашкодила повазі Ліґи своєю відмовою перепустити через свою територію війска Ліґи, котрі мали пійти до Вильни, столиці Литви, пильнувати порядку в часі плебісциту над тим, чи Вильна й околиця має належати до Литви чи до Польщі.

Представник Швайцарії, Альфонс Донант, котрий є теж послом Швайцарії в Парижі, відповів на се, що Швайцарія не могла згодитись перепустити армію Ліґи без нарушення своєї невтральности, тим більше, що Литовці з Поляками щодо плебісциту не погодились, а большевики загрожують армії Ліґи війною.

Буржуа признав, що є трудности, але сказав, що про се має рішати ціла Рада Ліґи а не лиш один її член.

Він далі сказав, що делеґат Швайцарії може подати опінію Ради Ліґи Народів свому федеральному правительству, а як воно ще раз справу розважить, то він сподівається, ріжниці між Ліґою Народів і правительством Швайцарії вирівнаються.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES.		ПЕРЕДПЛАТА.	
Three cents the copy.		Поодинокe число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сити і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На рік	$10.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

Робітничі юнії розкривають свій політичний вплив.

Коли Френк Морисон, секретар Американської Федерації Праці, надавав оноді телеграму до будучого президента Злучених Держав, в котрій та організація протестувала против того, щоби Гардінг іменував якогось невідомого питсбурського бизнесмена секретарем праці, то йому певно здавалося, що він своїм поступком підчеркує вплив американського робочого народа на американську політику. Тимчасом ледво чи зроблено колинебудь щось такого, щоби так остро, ясно і безпощадно відкривало брак впливу робітництва якого краю на його політику.

Подумати лише: В той самий час, коли по всему світу робітники стремлять до здобуття рішаючого голосу в політиці, коли робітники хочуть здобути більшість по законодатних тілах та начальних адміністраційних тілах, в той самий час представителі зорганізованого робітництва Америки, представителі організації, що хвалиться чотирма міліонами членів, просять президента Злучених Держав, щоби він не іменував міністром праці чоловіка, ворожого робітництву.

Якби Американська Федерація Праці була відома зі свого радикалізму, зі своєї агресивної політики супроти угнеталів працюючої кляси, то її телеграма малаби богато менче значіння для характеристики політичного ладу в Злучених Державах. Але з уваги на те, що Американська Федерація Праці являється дуже консервативною організацією, котра веде робітництво способами, які найконсервативнійші робітники Англії закинули десять літ тому, то телеграма чотирох міліонів зорганізованих робітників Америки за „правдивим представником" на становищі секретаря праці являється до краю терпко насмішкою над мізерotою політичного впливу американських юнійних робітників. Лишень одно може ще більше закпитися з американських юній: як Гардінг возьме протест Американської Федерації Праці і зложить до архиву... до коша.

Робітничі страйки в Росії.

В Ризі, столиці Латвії, одержано телеграми з Москви, які доносять про вибух страйків в урядових советських фабриках і робітнях в Москві.

З вибухом страйку роботу кинуло 14.000 робітників.

Вони поставили такі домагання:

1. Побільшення приділів хліба.
2. Свобідної торговлі.
3. Скликання установчих зборів.

Советське правительство стоїть на тім, що воно є „пролетарське", „робітниче", отже воно вже само дбає про добро робітників, длятого робітники повинні сидіти тихо і ждати на се добро від комісарів.

Всякі протести або домагання робітникам заборонені.

А страйк заборонений дуже строго. Комісарі розуміють так, що як се є „пролетарські" фабрики і робітні, то яким робом пролетарі смiють там страйкувати?

Але робітники таки застрайкували.

Чому, то видимо з їх домагань.

1. Хотять побільшення приділів хліба.

Приділ хліба для робітників по містах Росії, як подають самі советські звіти, є дуже маленький. З тої поживи, яку тепер одержують робітники в Росії, вони дістають ледви десяту часть поживности і тепла, потрібного для організму, щоб його удержати при здоровлю і в здатности до праці. При десятій частині поживности і тепла чоловік ледви може животіти і йому не лише праця але й життє обмерзне та осточортіє.

Отже чи справедливо домагається російський робітник в Москві побільшення його пайки хліба?

Певна річ, що справедливо. Але комісарі не дають їм, бо не мають. Як мають забогато, то для себе і для своїх приятелів, а для робітників дають се, що мають і що можуть дати. В сій біді, кажуть вони, годі зарадити і замісць хліба дають робітникам оловяні кулі.

2. Робітники хотіли-б зарадити в біді свобідною торговлею.

Як звісно, в Росії комісарі заборонили свобідну торговлю. Можна щонебудь дістати лише в советських склепах в заміну за робітничі картки. З того вийшло таке, що советські склепи дуже бідні і нуждені, бо вони мають лише те, що дістануть з реквізиції по селах. Робітники або їх жінки і діти днями цілими вижидають в лініях під „урядовими склепами", але малощо приносять домів або й нічого.

Свобідна приватна торговля зарадила би трохи сьому лиху. Селяни добровільно приносили би поживу до міст, і хотяй міста не мають їм що дати в заміну, то остаточно може яка рада найшлася би, як би наприклад кожде місто друкувало свої гроші, а впрочім може би й дещо продуктів придбали для сіл в заміну за хліб.

Але робітники можуть собі говорити і хотіти, що хотять, одначе як теорія комунізму говорить інакше, то комісарі кажуть стріляти до робітників і на тім конець.

3. Справа скликання установчих зборів комісарам рівно не подобається.

Не на те Ленін тому три роки розігнав при помочі війска установчі збори, аби їх ще раз скликувати.

Тому 4 роки, щоправда, Ленін самий був за установчими зборами, але він гадав, що вони будуть большевицькі. Колиж вони соціялістичні, то він їх не хоче і розганяе.

Всі комісарі в Росії знають, що установчі збори в Росії були би селянські і соціялістичні, які змели би большевицтво до нащадку, а запровадили лад в краю. Длятого вони тримаються своєї комісарської „конституції", після котрої селянські маси не мають голосу і комісарів ніхто не може струтити ані їх чимнебудь нарушити.

Вони знають добре, що перед селянськими масами і їх установчими зборами мусіли би уступити і то раз на все.

Длятого на таке домагання посилають у відповідь холодні кулі.

Одначе то вже не спокійне, тихе і терпеливе селянство ставить ті домагання, — але голодний міський пролетаріят.

Його можна раз і сто разів розігнати кулями. Але прийде раз сотий і перший, коли голод і розпука робітника кине на багнети, а тоді прийде конець комісарам.

Робітник подасть руку селянинови і заведуть лад не комісарський, але селянсько-робітничий.

ЯКУ СТАТТЮ СКОНФІСКУВАВ ПОЛЬСЬКИЙ ПРОКУРАТОР У ЛЬВОВІ?

Наша редакція одержала від одного Американця, що приїхав тепер домів з Галичини, сконфісковане число львівського обновленого дневника **„Український Вістник"** (ч. 2, з 26-го січня, 1921).

В сім числі була сконфіскована стаття п. з. **„Недоля української преси"**, з якої була осталась тільки біла латка (гляди, поменьшена відбитка 1-ої сторони „Українського Тістника" у „Свободі").

Тепер подаємо нашим читачам сю сконфісковану статтю в цілости, аби самі мали змогу видати суд про польську справедливість в окупованім краю і про се, що мусить перебувати наша преса під польським ярмом.

Редакція „Свободи".

НЕДОЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПРЕСИ.

(„Український Вістник", Львів, 26. січня, 1921).

Розпочавши видавання нашого щоденника, стоючи на порозі важких завдань українського публіциста, маючи перед собою непомірно складну, перероcтаючу наші сили і спроможности прилюдну оборону природних, вічно топтаних і насилуваних прав українського народу, — уважаємо своїм обовязком хоч побіжно згадати мучеництво української преси на протязі двох останніх років. Робимо се тому, щоби з одного боку перед очі громадянства привести се трудне завдання, яке спало на українських робітників пера, щоби в дальшій консеквенції в мініятурі пригадати нашу збірну мартирольогію, а з другого боку, щоби дати польському делеґатови до Ліґи Народів проф. Аскеназому новий матеріял. А саме сей польський учений, знавець Наполеонської доби на Сході Европи, заявив з відкритим чолом в часі останньої сесії Ліґи Народів, що українська преса в Галичині втішається небувалою свободою, що у Львові появляється безліч українських ґазет і всі вони пишуть такі речі, які може допустити хиба толерантна польська влада. Не думаємо вести дискусії з проф. Аскеназим, тільки коротко згадаємо райську добу української преси від 22. листопада 1918 р.

Після уступлення українських війск зі Львова настала страшна мертвота. Небавом одначе тактовний польський ґенерал Роя дозволив продовжувати видавництво „Діла" і соц. дем. орґану „Вперед". Та се тревало дуже коротко. Ґен. Роя уступив, а його місце заняв східно-галицький шляхтич ґен. Розвадовскі. Жертвою сеї зміни перш усього впало „Діло". На третім числі, видаваним під польською владою, впали до редакції польські жандарми (у віку від 14—50 літ) під проводом молоденького підпоручника, який в грубій, прикметній побідникови формі перевів скрупулятну ревізію, жандарми позабирали всякі фотоґрафії і скрипти, перевернули все горі дном, оглянули не тільки редакцію, але експедицію й друкарню, а їх провідник предложив такий приказ з підписом ґен. Розвадовского: 1) „Діло" закрити, 2) редакторів арештувати до дальшого зарядження, 3) машини в друкарні здемонтувати і 4) черенки забрати „на ржеч войск польскіх". Так перестало істнувати „Діло", що на протязі 40 літ було виразником змагань, болів і терпінь, важкої праці й піднебесних летів сеї частини великого українського народу, висуненого на захід в польське сусідство.

Опісля прийшла черга на „Вперед". Його вправді не закрито, але дозволено продовжувати видання тільки під умовою подавання його повного змісту включно з інсератами крім нашої гражданки також латинським письмом. П. ґен. Розвадовскі бажав сам читати „Вперед", а що не навчився на своїм віку української азбуки, треба було для нього поносити величезні кошти через передруковування того самого змісту латинським письмом. Пригадується нам момент з давньої історії Польщі із славної доби „Правем і левем", так прекрасно схопленої польським істориком В. Лозінським. Та тим не вичерпується іще чула опіка над єдиною тоді українською ґазетою з боку польської влади. „Вперед" кілька разів закривано, редакторів тягано по вязницях, ґазету конфісковано, докучувано численними ревізіями. Вкінці на весну 1919 р. закрито „Вперед", а редакторів посаджено в тюрму на Замарстинові.

З початком 1919 р., не могучи одержати дозволу на видавання українського щоденника в українській мові, роблено заходи задля видаваня ґазети в польській мові під назвою: „Пшеґльонд Львовскі", бажаючи тим чином вияснити також не надто упередженій частині польської суспільности суть української справи. Водішній член „Комісії Ржадзонцей" ґр. Лясоцкі дав дозвіл на се видавання, та в хвилі, коли перше число було на машині, прийшла заборона. Так погребано „Пшеґльонд Львовскі".

На довший час в першій половині 1919 р. позбавлено майже 4міліоновий український народ Східної Галичини найменшої прояви життя, о скільки ходить о пресу, брутально вирвано з його рук єдиний в даних обставинах спосіб оборони, тої скованої оборони, підданої під протекцію аж трьох всемогучих польських чинників: прокураторії, поліції і військового пресового бюра.

Аж в другій половині 1919 р. дозволено відновити „Вперед". Трохи згодом появилася й „Нова Рада", спершу під неспpавною редакцією о. д-ра Йосифа Застирця, а опісля під управою більш досвідних і політично вишколених чинників. „Нова Рада" і її популярний тижневий додаток „Правда" клигали не довго. Безвпинні конфіскати, часові закриття, особисті „поучення" і т. п. покінчилися кінець кінцем повним закриттєм „Нової Ради", а опісля й „Правди" після кількамісячного істнування.

По довгих заходах одержано дозвіл на щоденник „Громадська Думка" і з днем 1. січня 1920. приступлено до його видавання. Істнування „Громадської Думки" се одно пасмо конфіскат, „виговорів", „поучень" і погроз (у військовім пресовім бюрі), „перестоpог" Дирекції і поліції і т. д. Дня 9. вересня 1920. кратито „Гр. Думку" на 5 днів (опісля зредуковано до 3-ох), а дня 26. вересня т. р. закрито зовсім. Видавана від 6. жовтня до 13. листопада 1920 р. (всього вийшло 33 чисел). „Українська Думка" перенесла на собі ще більш, як „Гром. Думка". Більшість виданих чисел улягло конфіскаті. Дня 13. листопада 1920 р. закрито раз на все „Укр. Думку" за резолюції „Народнього Комітету", котрі скваліфіковано як злочин державної зради, розуміється зради польської держави. Від тої хвилі єдиним, розуміється — з природи річи неповним висловом української громадської думки в столиці нашого краю був тільки „Вперед". „Укр. Думка" не перестала трівожити теперішних можновладців з хвилею її закриття. Дня 1. січня 1921 р. переведено докладну ревізію в льокалях редакції*) і кількох українських громадян. Дня 9. січня 1921 поновлено ревізії, обхоплюючи ними ширший круг виднійших львівських діячів і завершено їх арештованнєм ред. Степана Чарнецького, б. видавця „Укр. Думки" Олександра Костика і друкаря Івана Айхельберґера, — всіх під замітом злочину державної зради. Те все укоронoвано кілька днів пізнійше закриттєм соц. дем. орґану „Вперед" тому, що він — на думку поліції (резонатора тут. правителів) 1) не признає приналежности Східної Галичини до Польщі і 2) що має большевицьку закраску (?!).

Білянс недолі української преси за два останні роки представляється так: Закрито: 1) український щоденник в польській мові „Пшеґльонд Львовскі" (ще перед появою 1-шого числа), **2) щоденник „Діло", 3) щоденник „Громадська Думка", 4) щоденник „Українська Думка", 5) щоденник „Вперед", 6) щоденник „Нова Рада" і 7) тижневик „Правда". Часових закрить і безчисленних конфіскат та инших „приємностей" не згадуємо. Відмовлено дозволу: 1) Ф. Федорцеву на щоденник „Народня Думка", 2) д-р Вол. Бачинському на тижневик „Народня Справа", 3) радикальній партії на тижневик „Громадський Голос" 4) Вол. Целевичеви на популярній тижневик. Богато зголошень навіть сперед року стоїть до нинішнього дня неполагоджених. Так само неполагодженими є рекурси до Намісництва в справі закрить.**

Ось так в найзагальнійших нарисах представляється свобода українського слова під польською владою. Полишаємо на боці те, що поліція вимагає від видавців зобовязань писати по лінії польських експанзивних інтересів, иншими словами: хоче, щоби українські громадські кола видавали пресу не для оборони природних змагань кождого живого народу, тільки „ad maiorem Poloniae gloriam".

Перед українським публіцистом в теперішній добі стоїть непомірно важка задача—служити українському народови, служити загальній справі по своїм силам і свойому знанню, оберігати ґазету перед шалом цензури і инших адміністраційних чинників та бути готовим на всякі несподіванки. Мимо всіх обережностей тяжко устеречися перед конфіскатами, бо — треба то з натиском зазначити — не живемо в правних відносинах австрійської будь що будь ліберальної, конституційної держави, де кождий закон хоч здебільшого був приноровлюваний по своїй суті.

Се повинно мати на увазі наше громадянство, коли в нашім орґані стрінуться з деякими недотягненнями нашої загальної простолінійности. З другого боку маємо надію, що наш свідомий, політично вишколений загал через масове поширення „Українського Вістника" дасть нам змогу видержати на сьому вельми трудному і відповідальному становищі.

*) З редакції забрано такі небезпечні річи як 1. число „Der Kampf", 1. число „Die Fakel", якийсь старий допис з провінції і статтю про права української мови на основі міжнародних договорів. Від бувшого редактора „Укр. Думки" забрано Бауера „Шлях до соціялізму" в перекладі П. Дідушка і А. Чайковського „Оповідання", видані в Коломиї. Тих книжок до нинішнього дня не повернено.—Прим. Ред.

В справі політичної оборони Галицької України.

ПОКЛИК ДО ВСІХ УКРАЇНСЬКИХ ГРОМАД, ТОВАРИСТВ І ГРОМАДЯН В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ.

На Зїзді Українського Народнього Комітету, який відбувся в Ню Йорку, в готелі Пенсилвенія, дня 1-го лютого, 1921, постановлено приступити до політичної оборони Галицької України в Америці й Европі.

З уваги, що тепер покищо одинокою загально-народньою українською орґанізацією в Злучених Державах є Український Народній Комітет, поручено переведенне сеї акції йому, з тим, що коли би повстала нова орґанізація, то вона переняла би від нього і сю акцію і вела її далі.

Політична оборонна акція Галицької України, яку Зїзд У. Н. Комітету постановив, представляється так:

I.

1. Висланнє депутації до президента Воррена Дж. Гардинґа від імени всіх Українців в Злучених Державах, яка представила би їх домагання в справі Галицької України і української Буковини в осібному меморіялі.

2. Депутація вручила би президентови Гардинґови пропамятну книгу, зложену з протестів всіх українських товариств з усіх громад в Злучених Державах (з підписами і печатями кождого товариства).

II.

1. Петиція всіх українських громад, товариств і горожан до Конґресу Злучених Держав у Вашинґтоні, Д. К., в справі вислання слідчої комісії від Злучених Держав до Галичини, якої вони, згідно з теперішнім міжнароднім становищем того краю, є співвласником; в справі інтервенції за усуненнєм польської окупації того краю; і в справі ратункової помочі для того краю (притім треба згадати, що теперішня американська ратункова акція в Галичині ведеться сторонничо в користь Польщі).

2. Українські громади, товариства і поодинокі горожани висилали би ті петиції просто до Конґресу і до сенаторів та конґресменів із своїх стейтів з домаганнєм, щоб вони внесли їх в Конґресі яко спільні резолюції.

III.

1. Висланнє пропамятної книги, подібної як до президента Гардинґа, яко збірного меморіялу всіх українських товариств з усіх українських громад в Злучених Державах, до Ґенерального Секретаріяту Ліґи Народів в Женеві, на руки ґенерального секретаря сера Ерика Дроммонда.

2. Висланнє окремих меморіялів від кождої української громади і кождого українського товариства зосібна на другу сесію Збору Ліґи Народів, яка зачнеться у вересні, 1921.

IV.

Зладженнє книжки про Східну Галичину, разом з Лемківщиною, і про українську Буковину в англійській і французькій мові від Українців в Америці для членів Збору Ліґи Народів в Женеві, яку рівночасно можна би розповсюдити і в Америці, в Канаді, в Анґлії, Франції та других краях.

....З уваги, що нема тепер української орґанізації, котра мала би гроші на виконаннє сеї акції, Екзекутива У. Н. Комітету постановила віднестись отсею дорогою до всіх українських товариств в Злучених Державах з покликом, щоби покрили кошти зладження протестів і меморіялів жертвами від себе.

Екзекутива У. Н. К. відновить Інформаційне Бюро в Ню Йорку, яке займеться зладженнєм і переведеннєм цілої сеї акції політичної оборони нашого рідного краю, коли всі українські товариства, котрі хотять взяти участь в тій акції, пришлють найменьше по 10 (десять) долярів на сю ціль.

Гроші треба вислати сейчас на адресу касієра У. Н. Комітету д. Дмитра Андрейка, адресуючи: Mr. DM. ANDREYKO, 83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.

Інформаційне Бюро буде в домі У. Н. К. Його адреса така: UKRAINIAN INFORMATION BUREAU, 30 E. SEVENTH ST., NEW YORK CITY.

Воно вишле всі потрібні матеріяли лише тому товариству, котре тепер пришле 10 долярів.

Справи не можна проволікати, бо її треба сейчас зачати. Тож треба поспішитись. Українські товариства повинні сейчас вислати згадану суму, а по одержанню матеріялів поступити після вказівок, які одержать в окремих листах.

Сподіваємось, що не буде таких українських громад, товариств, або й громадян, котрі би відтягнулись від сеї акції, до якої взиває нас і старий край і широкий загал український на землі Вашинґтона.

Ню Йорк, Н. Й., 26. лютого, 1921.

ЗА УКР. НАРОДНІЙ КОМІТЕТ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ:

Володимир Лотоцький, голова; **о. Володимир Лотович,** заст. голови; **Іван Добрянський,** секретар; **Дмитро Андрейко,** касієр; **Евген Якубович,** член Управи.

ПОЗІР! ГРОМАДЯНИ СЕЛА БОРОК МАЛИХ, ПОВІТУ СКАЛАЦЬКОГО.

Отсим подаємо до відома, що в місцевости Вонсакет, Р. Ай. засновано Комітет для збирання жертв на поміч для рідного села. Як відомо всім громадянам і громадянкам того села, що воно зістало знищене майже до тла і наші брати і сестри приневолені мешкати в землянках та ходити в лахах, босі і голодні. Вони простягають руки до нас о поміч. Тож даймо їм щиру поміч, ми всі громадяни і громадянки села Борок Малих, котрі проживають в Злучених Державах як і Канаді. Просимо Вас, збирайте жертви і присилайте до Борецького Комітету в Вонсакет, Р. Ай.

До Комітету зістали вибрані слідуючі: Андрей Швець, предсідатель; Михаїл Карась, скарбник; Андрей Сусла, секретар.

Просимо всі жертви слати на слідуючу адресу: Andrew Susla, 134 No. Main St., Woonsocket, R. I.

ПО СОВЕТСЬКІЙ РОСІЇ.

По щирости.

Большевицький орган „Правда", в осьмім числі з сего року пише:

„Часто трафляеться случай, що майнери не хочуть лізти до шахти тому, що вони роздягнені і розуті. Кажуть, що майнер находиться в ліпшім положенню, як звичайний робітник. Але се неправда. Навіть як він і дістає півтора фунта хліба, то зате він не має можности дістати всяких других продуктів, з винятком мяса, котре може дістати від спекулянтів, платячи по 175 до 200 рублів за фунт. На кілько вистарчить зарібок майнера, який дістає всего 74 рублі 24 копійки на добу? Діти майнерів в шкільнім віці не можуть ходити до школи, бо не мають одежі. Таке положення „Донбаса".

Школа в совєтській Росії.

На посліднім московськім зїзді посвяченім справі просвіти, міністер просвіти Луначарський заявив, що виробленої правительством програми народної освіти не можна перевести в життє, бо нема на те потрібних средств і підготованих учителів, а також через опір учителів та похибки уряду.

Тому відповідав український комісар просвіти, домагаючися, щоби дітий виховувати та навчати в спеціально на се призначених інтернатах (бурсах) в котрих дітий можнаби ізоловати (відділити) від шкідливого впливу родини.

Луначарський та другі бесідники вказували на недопустимість примусового вплпвання на родину. Вони вказували на те, що інтернати не можуть помістити усіх дітий. На його думку, школи треба постепенно переміняти на бурси.

Повстання на Україні.

Вісти про повстання селян на Україні потверджують також большевицькі українські органи. Так, приміром, київська „Українська біднота", з дня 12-го січня, пише:

„Вчерашню гарматну стріляниму в напрямі Вишгорода (10 верстов від Києва) спричинила поява петлюрівських банд, готовлячися до наступу на Київ. Ми взиваємо населенне міста заховуватися спокійно, бо робітники червоного Києва не дадуть перемінити себе на синьожовту краску".

Як завважує ся газета, переполох в місті дійшов до великих розмірів.

Київські „Ізвестія" подають, що після восьмигодинної битви другого комуністичного резервового полку з повстанцями, добути назад місто Умань, в котрім за 4 дні господарювали повстанці розстріляно 17 комуністичних провідників.

Часопись „Україна" печатає донесенне про нищенне повстанцями зелізничих доріг, телеграфічних і телефонічних ліній в губерніях катеринославській, херсонській і других. Як каже ся газета, межи містами Бердичевом та Козятином курсують без упину два совєтські панцирні поїзди.

Як іде праця в Росії.

„Красная Газета" подає вислід одної інспекції в кількох металюргічних фабриках, котра мала на ціли провірение приходу робітників до праці.

В одній фабриці на списі робітників було 457 механиків і робітників і 116 клерків (канцелярійних робітників), а інспектори переконалися, що до роботи приходило всего 263 робітників та 83 клерків.

В сали машин, де працювало 43 робітників, інспектори найшли лише 24 робітників при роботі.

В кузьни на 14 записаних до роботи прийшло 5, а у відливарні на 39 зголошених 16.

„Але усіх побила фабрика направ, де місто 41 робітників, записаних на таблиці, всего двох мущин походжувало межи машинами зі змученим виглядом. Трансмісія ішла повним розгоном, але вся робота йшла на ніщо, бо паси не обертали машин".

Чому робітники не приходять до фабрик?

Инче число „Красної Газети" подає статтю инчого автора, котрий доказує, що заведені совєтами так звані робітничі дисциплінарні суди, котрі мали карати робітників за неявленне до роботи, не придалися на богацько. Ходжение поза фабрику карається рідко. Здається, що найбільшою покусою для ходження поза фабрику являються великі зиски, які робітники можуть робити на недозволеній торговлі; такі прогульки на село робітники прямо робити мусять, щоби в той спосіб доповнити ті недостачні порції їди, які вони дістають від уряду.

„Рибаки, зелізничі урядники, почтарі, наконець, робітники кождого промислу спекулюють (торгують беззаконно) сіллю, рибою, кавяром, хлібом і другою поживою".

Ще один виняток.

Большевицький урядовий орган „Економическая Жизнь" подає розпорядженне совєтського уряду, котре увільняє від націоналізації домашні промисли, які не наймають робітників, і дає їм право провадити обмежену торговлю своїми продуктами на місцевім ринку.

ТЕОРІЯ ПОЛІТИКИ.

III.

Демократія а радянська республика.

Зі сказаного у попередній статті про републику, демократію і монархію виходить, що **ніколи не можна абсолютно сказати, яка форма держави є в якім краю найвідповідніша.** Се залежить від культури народа, від величини краю, від його економічно-соціяльного розвою, від політичного образовання народу і т. д. Примірои: в Московщині чи на Сибірі нарід ще до сегодня не доріс до републики і в більшости є монархістичним; від народу, де 85 процент неписьменних, годі навіть чого иншого сподіватися. Що там ніби є тепер т. зв. „совєтська република", се нічого не доказує, як хиба лише стверджує то, що ми сказали. Бож очевидне, що темні московські маси слухають Леніна не тому, щоби його вибрали собі, але тільки зі страху і інерції (непорушности) — так само, як вони слухали колись і будуть ще слухати набудуче царя. А знов цілком щось противне Англія. Там є король, але при тім є найбільша на світі демократія і самоуправа горожан. А се тому, бо нарід там високо культурний і свідомий.

В кождім разі можна поставити такі правила: **Головна річ в державі є правдива демократія.** Вона лежить не в тім, чи держава є републикою чи монархією, але в тім, **чи ввесь нарід має участь в управі державою і чи він справді виконує ту контролю чи ні.** В малих державах завсігди лекше завести правдиву демократію, ніж у великих. **Тому добра є федеративна форма держав** (юнія зложена з малих стейтів). В малокультурних краях правдива демократія неможлива, бо нарід, що не розуміє державних справ, не може, і навіть не рветься, правити державою. Тому правдива демократія можлива лише в дуже культурних народів. Менше культурні краї мусять вдоволитись мішаною формою правління (примірои: конституційною монархією). А в цілком малокультурних краях силою темноти народу держиться абсолютизм — одного царя чи жмені осіб.

Головні основи демократії є: загальне і рівне виборче право; парляментарне правлінне, т. є., що лише парлямент ухвалює закони і буджет та скидає міністрів; суди присяглих для більших злочинів і для всіх політичних проступків; сильно обмежена власть голови держави (короля чи президента); та свобода особи, переселення, зарібку, віри, мови, науки, слова, друку. Держава, де все то є та де горожане є просвічені і вміють свого права вживати (але **не надуживати!**), **є сильною і добре впорядкованою демократією** — чи се република чи ніби-монархія.

Вкінци згадати ще треба про одну, найновійшу, форму держави — т. зв. **радянську (совєтську) републику.** Доси були на світі дві такі „републики" — російська і мадярська. Інші т. зв. „радянські републики", як приміром „українська", не є жадні окремі републики, а лише губернії, піддані Росії і правлені з Москви. Але й обі згадані „републики" — мадярська і російська — не були і не є жадними „републиками", бо там не править нарід, ані часть народу через голосованне — але править жменя одиниць через вішанне і розстріляннє тих, хто сміє мати хоч трохи иншу думку, ніж її має правительство. Там нема правдивого голосовання, жадного горожанського суду, жадної свободи особи, переселення, зарібку, преси, слова і т. д. Там є дикий терор (пострах), анархія (безлад) та самоволя одиниць (комісарів). **Там є повне запереченне демократії.** Різниця між царатом а совєтською „републикою" є лише та, що цар правив іменем панів-дворян, а Ленін **каже,** що править іменем пролетаріяту. В дійсности оба правили **іменем своїм і іменем жмені своїх прихильників** (дворян чи комісарів). Найліпшим доказом, що Ленін і його комісарі правлять **протидемократично,** то є проти більшости народу, є то, що вони 1918. року розігнали були багнетами т. зв. „трудовий конгрес" в Москві, вибраний загальним і рівним голосованням всего народу Росії. Чому вони зробили се? — Одні, як фанатик Ленін, в тій добрій (хоч нерозумній) вірі, що в мужицькій Росії можна силою завести комунізм — другі, як Бронштайн-Троцький, для жидівської амбіції і жажди власти — а треті таки для наживи і карери, аби в каламутній воді рибу ловити.

Як представляють самі большевики свій державний систем? — Вони кажуть так: Більшість народу є мужицька, темна і дурна. До того вона хоче особистої власности. Лише мала менчість (фабричний пролетаріят) хоче спільної власности або бодай згодиться на неї. Але і та менчість (пролетаріят) є темна й інертна (нерухлива). Лише жменя комуністів-інтелігентів та жменя ними освідомлених робітників є здатна до революційної борби та до держання власти в руках. Ся жменя може є лише тисячною частию народа. Але як вона відважна і добре зорганізована, то захопить власть і установить **диктатуру своїх совєтів (рад). Що то є диктатура? — Се є необмежена власть, удержувана терором.** А що то є диктатура „рад"? — Се є необмежена, терором накинена **власть комітетів (совєтів), установлених згаданою жменею „свідомих комуністів".** Просто кажучи: російські комуністи свідомо виключають диктатуру **цілого** пролетаріяту, а признають лише диктатуру тих, кого вони самі вважають „свідомими комуністами". А вже про загальну демократію ані говорити! Большевики кажуть, що така диктатура має бути так довго, доки ввесь нарід не звикне на силу до комунізму (спільної власности всего). Очевидно — до сего треба би десяток літ (коли взагалі нарід зможе „звикнути" до того!). Значить: після теорії комуністів терор совєтів і їх комісарів має тревати десятки літ. Хиба божевільний повірить, що така річ можлива хоч оден десяток літ, а іменно, що більшість народу буде терпіти довго власть таких комісарів і що вона не зробить революції проти них.

Очевидно: де нема всенародного голосовання, де нема контролі, виборних судів, свободи преси і зборів, свобідної критики правительства — там і мусить зачатись самоволя одиниць, що мають власть. Бо люде є людьми. Оден жадний власти і гонорів, другий гроша і наживи, третий мстивий і кровожадний і т. д. Люде не ангели. А особливо се стара правда, що **власть псує тих, хто її має в руках.** Власть завертає людям в голові. А ще до того безконтрольна власть над життєм і смертию міліонів людий. І се бачимо тепер в Росії. Совєтська система зачинає сама себе підкошувати — своєю самоволею, безладдєм, безкотрольністю, кровожадністю, скасованнєм всякої людської свободи. Хоч би через те він мусить сам в собі завалитись.

Є дві основні помилки в т. зв. совєтській системі. Перша помилка — се думка, що можливо малій меншости **тривало і з успіхом** правити проти подавляючої більшости. А друга помилка — се думка, що можна правити **добре** без контролі загалу народа. Коли в Росії правив цар, то правив тому, бо темна більшість російських мужиків **хотіла** мати царя. Лише жменя рос. інтелігенції хотіла мати конституцію і контролю над властию. Значить: цар не правив проти більшости російського народу, але як-раз згідно з волею більшости рос. селян. Коли в Англії є парляментарно-демократична монархія, то тому, бо така є воля більшости англійського народу. Коли в Швайцарії є наскрізь демократична република, то тому, бо там нарід так хоче. З тої самої причини в Турeччині до недавна був абсолютизм; турецькі маси так хотіли (що з темноти, а не з розуму, се инша справа! але **хотіли!**).

Тимчасом большевики хочуть доказати такої штуки, якої ще ніхто на світі не доказав. Хочуть показати, що тисячна частина народа буде цілими десятиліттями накидати свою волю подавляючій більшости народа. Се — очевидно — є безглуздє. Се може тревати кілька літ, поки народови не вірветься терпець, а потім прийде знова революція і знова захопить власть в Росії той, хто в тій революції буде мати відвагу і організацію. Очевидно буде се якась царська партія, що обіцяє хлопам затвердити за ними панську землю, а інтелігентам конституцію.

Друга хиба большевиків є — як сказано — те, що вони думають, що можна правити без контролі загалу. Навіть в царській Росії була якась (хоч слаба) котроля; була — хоч слаба, — свобода критики у пресі; була т. зв. „державна дума" і посли в ній могли критикувати уряд; були постійні закони, вироблені сенатом чи думою і уряди та суди мали правити і судити лише після тих законів; було унормоване право відклику до висших інстанцій від вироку нисших судів чи урядів. Все те було **за мало** до правдивої свободи чи конституції, але **всеж таки бодай трохи контролі було.** А однак мимо того, якраз задля браку доброї контролі, царська Росія зігнила і розлетілась. А большевики хочуть правити державою, виключивши **всяку** контролю. Се річ неможлива. Де нема контролі, **мусить** зачатись самоволя урядників, а за тим упадок державної системи. **„Совєтська" система правління впаде тому — бо є запереченнєм демократії, а тим самим є запереченнєм контролі народа.**

Чи „совєтська система" правління цілком не має рації? — Так, як вона в практиці виглядає в Росії, вона не має здорових основ і мусить завалитись. Але **сама думка, щоби поправити парляментарну (репрезентаційну) систему, є здорова і має рацію.** Ходить о те, щоби: 1) посли не засиджувались у парляментах за довго, бо тоди посол затрачує належне чуттє, яка є воля його виборців; 2) щоби деякі важні справи рішав просто сам нарід — і 3) щоби не лише політичні партії, але й важні організації фахові мали голос в парляменті. На се однак є такі способи: 1) заряджувати що року чи як, вибір одної части послів до парляменту, аби в той спосіб парлямент раз-враз відсвіжувався; 2) завести в кождій державі „референдум", як се є в Швайцарії — і 3) установити послів не лише з загального вибору, але й з фахових організацій або таки установити дві палати парляменту: одну з загального голосовання, а другу з послів з фахових організацій (юнійі то що). Всі ті поправки до парляментарної системи подають ріжні учені так ліберального як і соціялістичного напрямку. Але найліпшою поправкою є **поправити культуру народа і заінтересование народа державними справами.** Тоді нарід знайде тисяч способів, як контролювати парлямент — пресою, вічами, публичною опінією, кликаннєм послів на справоздання, критикою їх роботи і т. д. Бо в тій загальній а розумній контролі всіх лежить власне правдива демократія і запорука доброго народу.

(Дальше буде).

ЧИ БАЖАЄТЕ СВОЇЙ ДИТИНІ ЗДОРОВЛЯ?

Єсли так, вам треба її кормити здоровою поживою. Здорова дитина є гордостю і потіхою кождої жінки, а кожда дитина має повне право до здоровля.

Ваша дитина повинна сейчас бути кормлена поживою, яка вчинить її веселою і здоровою, в противному случаю вона стане хоровитою в пізніщих літах.

На стороні 4-тій сьогоднішнього числа поміщене оголошенне Borden Eagle Brand Condensed Milk. Відотніть купон і відошліть до Border Company, а дістанете даром поученя як справляти для дитини отсе молоко і книжочку Про Вихованне Дітий.

Ярополк.

СПОМИН З ЧАСІВ ГАЛИЦЬКОЇ АРМІЇ ПІД БОЛЬШЕВИКАМИ.

Винниця гарний город та старинний, давно колись дверхдинею лічився. Імя Богуна ще тепер там добре знане. На горбі, над рікою, з долини величаво виглядає. Здається ,не аби яка столиця перед вами. Собор біліє ген-ген аж десь до Крушлинець, а довкруги сади. Густі, гарні сади. Долиною ріка півколесом обливає місто. Хто сказавби, споглядаючи на цю пестру, мирну картину, що тут тільки крови лилося й ллється.

Арештування на кождім кроці, ряди старшин прорідилися. Десь дівся ентузіязм, з яким дехто витав перехід до червоних. Ті комісарі в знаки далися. Чи оставати нам? Що з собою починати?

Галичане до Винниці вже так звикли, як до свого Станиславова: тут коло Винниці все крутилося. І з сіл, нераз далеких, як зпід Липівця дядьки приходили до нас. Деякі за порадою, деякі з жалобами, або й з другим ділом.

Підчас цих большевицьких хуртовин нам Галичанам частійше лучалося їздити на село. Остало чимало наших в лічницях. І самим нам треба було промишляти, щоби не загинути з голоду й холоду. Найбільша лічниця була на долині, в Кримських казармах. Наші люде на дверах лежали, на рамах із вікон! А земно, що сохрань Господи!

Вислали нас по харчі, трохи дальше від міста, до Крушлинець. Десь понад вечір заїхала фіра в село. Темнаво. Мов з під землі виринає двох дядьків з крісами.

— „Гов! Хто? І куди?"

Вилажу з воза й починаю одному, старшому з них говорити, хто ми й чого приїхали.

— „А не большевики ви? Ей кажіть-бо!"

Я в Крушлинцях вже два рази був. Знаю кількох дядьків. Перебуваючи осеню на охоті з дідом Семеном, не одну годину слухав його оповідань про карательний отряд большевицький, який самі дядьки, таки крушлинецькі, розбили, та зі своїми двома „орудіями" аж під місто заходили.

Пустили нас в село. Я до діда справцював.

— „Щож це ти сину, кажуть, з більшевиками?" перші його слова були. Мені тяжко було признаватися.

— „Ні, діду, ми це не так з більшевиками... а це вони нас, бачите, захопили. Тількиж наших захворіло, годіж їх оставляти самих. Не годилося".

Ледви, ледви успокоїв діда, та остав в него на ніч. І полилась розмова, безупину; дід попикував файку-носогрійку, спльовував від часу до часу та відрухово поправляв сучком огонь в печі.

— „Не годиться вам із ними йти, каже. Скажи це, сину, своїм атаманам! Я вже знаю, хто вони! Я й комісарів бачив! Гей, гей! І що цей Петлюра тільки людей збавив! За дурно тай за пусто..."

Дід дивився у вогонь, головою покивував. Потому звернувся до мене та притишеним голосом почав питати, чи правда це, що з Галичанами криється царевич. Його мали бачити самі крушлинецькі люде...

— „Скажіть йому, хай він з города втікає. Там більшевики його віднайдуть! Най до нас прийде! Ми всі за него знаємо, доокруг про него говорять, — і в Стрижавці і в Літині".

Дарма, що впевнював я його, що нічого не знаю. Дід підморгував одним оком тай ще на другий день випровадивши нашу фіру за село шепнув:

— „А не забудьте передати!"

Нам дали два добрі міхи борошна та ще чогось, а мій козак з „ферфляші" до самого міста мав що тягнути. Заносило якимсь денатурованим цю самогонку. Але хто тепер на це дивиться?

По місті швендаються „товарищи". Червоні зьвізди на фуращках. Колись оживлене корзо на Александрівськім проспекті — майже пусте. Перед готелем „Савой" чотирох красноармейців на стійці. Мені вже лячно ставало, жити в місті. Бо переводили невпинно арешти й труси. Вправді я в самім місті не жив, але на Садках, а всеж таки... Постановив втікати. Але куди? І як?

Розвязка цього тяжкого проблєму наступила надсподівано скоро. Хотів ще порадитися з товаришем А. Він мешкав близко мене, в „Князь-Давидовському" переулку. Садом, поза шопу, прийшов я на подвіря. В вікнах темно. Стукаю. Ндхто не обзивається. Стукаю знов. Далі кличу під вікном. Відхиляють ся двері. Пізнає мене.

— „Отже що?" — питаю.

Він впровадив мене у світлицю та показав на підлогу, де при огарку свічки скинені були всі його річи. Ага! він утікає також. Куди? На моє питання, моргнув на другі двері. Я увійшов туди й застав там нашого давного знайомого ще з черновецької академічної „Січі", тов. М. Він повстанчем комісарем у Ангела. Вже поверх сотні наших старшин там криється. Ведеться організація, готовлять повітові комітети. Є навіть губерніяльні центри. Тільки все це тайна, — страшна тайна!

— „А люде що?" — питаю.

— „Люде, ци-ж повстанці! Вони все роблять, а ми тільки впроваджуємо цю струю в правильне русло".

І так ми тої ночі попращали Винницю — на нинішній день.

(„Укр. Прапор").

ТЕАТРАЛЬНІ ПРЕДСТАВЛЕННЯ

(В сій рубриці містимо оголошення театральних представлень, концертів і забав, не подаючи у них точок програми, імен осіб беручих участь і без довгих покликів).

AKRON, OHIO.

Товариство Співацьке „Боян" при церкві Сош. св. Духа в Акрон, О. відограє представленне в 3-ох діях НА ВІДПУСТ ДО КІЄВА", в неділю, 6-го марта 1921 р. в гали церковній Abel, корнер Washington St. Початок точно о годині 6.30 вечер. Режісер Гр. Мончак. Дохід на спорядженне галі церковної. Вступ: мущини 35 центів, жевщини 25 цнт., діти 10 цнт.

Дорогі Родимці! Прибудьте як один. Ся штука буде відограна пораз перший в вашій околиці. Дуже зацікавить Вас, розвеселить і розсміє до несхочу по Вашій тяжкій щоденній праці і не забудете її на довший час. Тож дружно як один. За вдоволенне ручить — КОМІТЕТ 49-50

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

Оголошення женитьби не приймається. — За оголошення пошукувань платиться 10 центів за стрічку (5 слів) за одно поміщенне, за більше разів дається відповідний опуст. Дворазове оголошенне з 5 стрічок $1.00.—(

Пошукую свого приятеля АНДРІЯ МІКОЛЯКА. Маю для него лист. Він сам або хто знає про него, нехай зголоситься на мою адресу: P. SYCKY, Box 728, Royal Oak, Mich. 49

ДЯКОУЧИТЕЛЬ шукає посади при Українській Гр.-Кат. церкві. Учить хор, школу, представлення взірцево. Інтелігентний, доброго характеру і лагідної вдачі. Зголошення слати: „TEACHER", c/o SVOBODA, 83 Grand St., Jersey City, N. J. 48-51

Федір Романчук з Стрілкової, повіт Стрий, пошукує за ДМИТРОМ ПЕЧАРЕМ з Стрілкової, п. Стрий, який перед 10 роками виїхав до Америки (і перебував досі в незнанім мені місци). Хтоби знав його місце пробування зволить повідомити на адресу: ФЕДІР РОМАНЧУК, 1. укр. гарм. полк, Nem. Jablonne, Cecho-Slovak Republic. 49

СПРОДАМ ЛОТУ В ФІЛЯДЕЛЬФІЇ, ПА., довжини 100 стіп а ширини 25 стіп. Лота є виплачена і продається за готівку. Ціна $500. Хто хоче її купити, нехай зголоситься до властителя на адресу: MICHAEL LUCIW, Export, Pa. 49-50

Незвичайну поучаючу книжку п. з. „ЯК ОСЯГНУТИ УСПІХ" вишлемо кождому, хто пришле нам 25 докладних адресів своїх товаришів або знакомих. На пересилку 5-центову марку. Адрес: ATLAS TRAVEL SERVICE CO., 127 Washington St., New York, N. Y. 47-52

ХТО ПРИШЛЕ 20 докладних адресів своїх товаришів або знайомих, той одержить Календар Укр. Мистецької Накладні з Відня, або серію карток з боїв Укр. Січових Стрільців. Проситься слати до: 34-51

ALL SLAV AGENCY,
204 West 27th St., New York City.

ХТО МАЄ ЗАМІР спровадити знакомих або родину з краю до Америки а жадає інформацій в тій справі, хай зголоситься до:
IMMIGRANT AID CO., Inc.,
49 E. 7th Street, New York City.

ПОРАДНИК ДЛЯ ВИНАХІДНИКА

се книжочка дающа інформації „ЩО СЕ Є ВИНАХІД", що се є патент і як можна узискати патент і много вартісних інформацій. Пишіть по ню а зістане Вам переслана ДАРОМ. MARCIN LABINER, Адвокат патентовий, 1325 Park Row Bldg. (Sv.), New York, N. Y. 147в—

НА ПРОДАЖ ФАРМА, 100 акрів, в тім 50 акрів землі орної, 30 акрів грубого ліса а 20 пасовиска; мешкальний дім на 11 кімнат, нова баня, стайня, возівня і будинки для худоби і дробю. Чотири милі віддалення до зелізничої стації, до школи 1½ милі. Продасть з уряджєнем мешкальним і всякими рільничими знарядами. Є 6 коров, 2 коні молоді, 2 безроги, 30 кур. Є також значний запас з тамтогорічного збору з поля. Приблизна ціна $4.700.00 готівкою; в конечности возьме морґеч. Голоситись по близші інформації до: STANISLAW GREFKOWICZ, 144 Morris Street, Jersey City, N. J. 49і53